

ZAKŁAD SŁUŻBY PREWENCYJNEJ

160

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Leszek Dyduch

KORZYSTANIE PRZEZ POLICJANTÓW Z POMOCY

określonych prawnie podmiotów
podczas wykonywania obowiązków służbowych

CENTRUM SZKOLENIA POLICJI

Legionowo 2017

Korekta, skład i druk:
Wydział Wydawnictw i Poligrafii
Centrum Szkolenia Policji w Legionowie
Nakład 49 egz.

Spis treści

Wstęp	5
1. Korzystanie przez policjantów z niezbędnej pomocy prawnie określonych podmiotów podczas wykonywania obowiązków służbowych lub w związku z ich wykonywaniem ...	7
1.1. Formy korzystania przez policjantów z niezbędnej pomocy prawnie określonych podmiotów podczas wykonywania obowiązków służbowych lub w związku z ich wykonywaniem	7
1.2. Zakres przedmiotowy uprawnienia korzystania z pomocy przez policjantów z prawnie określonych podmiotów	8
2. Uprawnienie zwracania się przez policjantów o niezbędną pomoc do jednostek organizacyjnych, organizacji społecznych lub osób fizycznych	13
2.1. Formy realizacji uprawnienia policjantów do zwracania się o niezbędną pomoc	13
2.2. Tryb zwyczajny i nadzwyczajny korzystania przez policjantów z pomocy prawnie określonych podmiotów	14
3. Prawo do zwracania się przez policjantów o niezbędną pomoc do osób posiadających wiedzę specjalistyczną	20
4. Prawo do korzystania przez policjantów z pomocy osoby przybranej	21
5. Prawo do korzystania przez policjantów z pomocy w służbie od innych policjantów	22
5.1. Postępowanie policjantów w sytuacji wystąpienia hasła: „Policjant wzywa pomocy”	22
5.2. Udzielanie wsparcia przez policjantów innym policjantom	23
6. Przestrzeganie praw człowieka przez policjantów w związku ze zwracaniem się o pomoc i korzystanie z pomocy określonych prawnie podmiotów	24
7. Podsumowanie	26
Literatura	29

Niniejsze opracowanie jest przeznaczone dla słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego, jednakże za względu na zawarte w nim treści i poruszaną tematykę może być przydatne dla słuchaczy kursów specjalistycznych oraz dla jednostek terenowych w doskonaleniu zawodowym lokalnym, a także dla policjantów pragnących doskonalić swój warsztat zawodowy w ramach samokształcenia.

Przybliża jedno z podstawowych uprawnień policyjnych, polegające na **korzystaniu przez policjantów w uzasadnionych sytuacjach z niezbędnej pomocy prawnie określonych państwowych i społecznych jednostek organizacyjnych, przedsiębiorców lub osób fizycznych, a także objaśnia stosowanie prawnej instytucji „osoby przybranej” oraz zasady udzielania pomocy w służbie przez policjantów innym policjantom**. Realizacja tego uprawnienia w większości przypadków wiąże się z realizacją czynności interwencyjnych lub zatrzymywania osób w sytuacjach dynamicznych związanych z występowaniem zagrożeń dla ważnych społecznie dóbr, takich jak: życie, zdrowie ludzkie, wolność, mienie lub porządek prawny, i wymaga niezwłocznych działań eliminujących lub ograniczających zagrożenia.

Przedstawione w niniejszym opracowaniu zagadnienia rzadko występują w opracowaniach literatury. Są objęte nauczaniem na szkoleniach i kursach policyjnych oraz realizowane w pracy policyjnej. Najszerzej problematyka ta jest poruszana na szkoleniu podstawowym zawodowym w ramach tematu oznaczonego JM02JS11: „Pełnienie służby patrolowej”. Poznanie tych zagadnień powinno polepszyć efekty nauczania oraz ułatwić realizację w praktyce czynności objętych tym uprawnieniem. Ponadto pozwoli na bardziej szczegółowe określenie praw i obowiązków, zarówno policjantów, jak i obywateli, przyczyniając się do polepszenia wzajemnych realizacji w czasie współdziałania przy rozwiązywaniu problemów i obsłudze zdarzeń.

1. Korzystanie przez policjantów z niezbędnej pomocy prawnie określonych podmiotów podczas wykonywania obowiązków służbowych lub w związku z ich wykonywaniem

1.1. Formy korzystania przez policjantów z niezbędnej pomocy prawnie określonych podmiotów podczas wykonywania obowiązków służbowych lub w związku z ich wykonywaniem

Realizowane przez policjantów czynności uprawnienia korzystania w uzasadnionych sytuacjach z niezbędnej pomocy określonych w przepisach prawnych kategorii podmiotów popolicyjnych oraz innych policjantów podczas wykonywania obowiązków służbowych lub w związku z ich wykonywaniem (w czasie służby lub w czasie wolnym od służby) należą do dość złożonych i rzadko występujących w literaturze przedmiotu zagadnień. Analiza obowiązujących przepisów prawnych pozwala wyróżnić następujące odmiany przedmiotowego uprawnienia:

- 1) **zwracanie się o niezbędną pomoc do instytucji państwowych, organizacji społecznych, organów administracji państwowej lub samorządu terytorialnego, przedsiębiorców lub osób fizycznych;**
- 2) **zwracanie się o niezbędną pomoc do osób posiadających specjalistyczną wiedzę;**
- 3) **korzystanie z pomocy „osoby przybranej”;**
- 4) **zwracanie się o uzyskanie wsparcia lub pomocy w służbie od innych policjantów.**

Przy czym pojęcie „pomoc” w znaczeniu słownikowym to działanie lub działania podjęte dla dobra innej osoby w celu ulżenia jej w działaniu lub ratowania w niebezpieczeństwie¹. Natomiast **niezbędna pomoc** to działanie w przytoczonym słownikowym znaczeniu, uzasadnione okolicznościami sytuacji, w której wykonanie czynności byłoby bez tej pomocy niemożliwe lub znacznie utrudnione, realizowane w takim zakresie i tak długo, jak jest to konieczne z uwagi na charakter zdarzenia i czas jego trwania (np. do czasu ujęcia w pościgu uciekających sprawców rozboju, ugaszenia w zarodku pożaru budynku, udzielania pomocy ofiarom wypadku drogowego). Uprawnienia te mogą być realizowane tylko na podstawie obowiązującego prawa oraz przy zachowaniu jego granic.

¹ *Uniwersalny słownik języka polskiego*, pod red. S. Dubisza, Wydawnictwo Naukowe PAN, Warszawa 2003, t. 3, s. 336.

1.2. Zakres przedmiotowy uprawnienia korzystania z pomocy przez policjantów z prawnie określonych podmiotów

Zwracanie się policjantów o udzielenie niezbędnej pomocy od instytucji państwowych organizacji społecznych, organów administracji państwowej lub samorządu terytorialnego, przedsiębiorców lub osób fizycznych może dotyczyć potrzeby wykorzystania różnych przedmiotów ruchomych bądź nieruchomości, specjalistycznych urządzeń czy też posiadanej przez osoby fizyczne specjalistycznej wiedzy lub umiejętności, w tym szczególnie:

- a) **udostępnienia na określony czas** (niezbędny do wykonania czynności służbowych) **nieruchomości lub jej części**, np. ustronnego pomieszczenia w szkole – celem dokonania kontroli osobistej podejrzanego o posiadanie narkotyków ucznia, pomieszczeń zakładu pracy lub organizacji społecznej – w celu przechowania samochodów mogących pochodzić z przestępstwa, mieszkania, domu lub zabudowań gospodarczych, gdy są niezbędne do prowadzenia obserwacji i zgromadzenia sił policyjnych do zatrzymania szczególnie niebezpiecznych przestępców, garażu, ogrodu, prywatnej posesji itp.;
- b) **użyczenia rzeczy ruchomych**, np.: środków transportu, łączności, urządzeń albo innych rzeczy, np. samochodu, gdy trzeba kontynuować pościg za sprawcą szczególnie niebezpiecznego przestępstwa, aparatu telefonicznego celem przekazania dyżurnemu jednostki informacji o zdarzeniu wymagającym podjęcia zorganizowanych działań policyjnych, sprzętu specjalistycznego – nożyc do cięcia metalu, dźwigu, koparki, łodzi niezbędnych dla ratowania życia ludzkiego lub usunięcia skutków zdarzenia, płotków zabezpieczających dostęp osób postronnych do miejsca zdarzenia lub chronionego obiektu;
- c) **umożliwienia korzystania z instalacji i urządzeń technicznych**, np. instalacji elektrycznej, a przy braku energii elektrycznej w sieci – podłączenia agregatu prądotwórczego, sieci wodociągowej w sytuacji podłączenia urządzeń gaśniczych, aparatu tlenowego lub innych urządzeń ratujących życie ludzi, urządzeń spawalniczych i innych służących do przecinania metalowych przedmiotów;
- d) **udostępnienia wiedzy specjalistycznej lub wykonania czynności wymagających wiedzy i umiejętności specjalistycznych**, np. z zakresu działania rzadkich urządzeń, właściwości niebezpiecznych substancji, czynności niezbędnych do zatrzymania pociągu, gdy zachodzi podejrzenie zamachu terrorystycznego poprzez spowodowanie detonacji umieszczonego w nim ładunku wybuchowego, przeprowadzenia ewakuacji obiektu użyteczności publicznej (stadionu podczas meczu futbolowego, szkoły, urzędu miasta, banku, kina, obiektów komunikacji publicznej, restauracji itp.), odcięcia gazu ziemnego lub energii elektrycznej dużego osiedla lub miejscowości w wypadku stwierdzenia lub otrzymania wiadomości o ich poważnej awarii itp.

Inaczej mówiąc, **zwracanie się policjantów o udzielenie niezbędnej pomocy przez prawnie określone podmioty może dotyczyć konkretnej, realnej oraz wymiernej pomocy, a nie może wiązać się z prośbą o pełnienie określonej funkcji czy wykonanie ogólnie określonych czynności**, np. o udzielenie pomocy w zabezpieczeniu meczu piłki nożnej, udzielenie konsultacji w zakresie zakupywanego przez Policję sprzętu.

Spontaniczny i mniej sformalizowany charakter posiada doraźna pomoc udzielana policjantowi przez osobę fizyczną podczas wykonywania obowiązków służbowych lub w związku z ich wykonywaniem. Doświadczenia pracy policyjnej pokazują, że zazwyczaj policjant korzysta z takiej pomocy w nagłych i dynamicznych sytuacjach, gdy zwłoka groziłaby następstwami nieodwracalnymi dla życia lub zdrowia ludzkiego, mienia albo innych społecznie ważnych dóbr. Najczęściej są to jednostkowe zdarzenia losowe (np. pożar budynku, w którym mogą

znajdować się ludzie, potrzeba wydostania pasażerów uwięzionych w autobusie w wyniku wypadku, konieczność wydobywania osoby zasypanej lawiną w górach) czy też kwalifikowane jako katastrofa naturalna lub awaria techniczna (np. skażenie chemiczne znacznego obszaru leśnego z prawdopodobieństwem objęcia pobliskiego osiedla w następstwie wypadku drogowego samochodu z cysterną amoniaku lub chloru) albo bezprawne zachowania ludzkie (np. czynna napaść wielu osób na policjanta, usiłowanie pobicia człowieka przez grupę osób, którym policjant nie jest w stanie przeciwstawić się własnymi siłami).

W takich sytuacjach udzielona przez osobę fizyczną pomoc może mieć wyłącznie charakter doraźny, czyli będzie świadczona w krótkim czasie, związanym z eliminacją lub ograniczeniem zagrożenia i będzie polegać zwykle na jednorazowym i krótkotrwałym działaniu. Jej forma i zakres będą uzależnione od charakteru, miejsca, czasu i przebiegu zdarzenia oraz innych jego okoliczności.

Udzielenie doraźnej pomocy przez osobę fizyczną zależy wyłącznie od jej dobrej woli. Nie wolno policjantowi zmuszać ani nakłaniać takiej osoby do udzielania pomocy czy przestrzegać przed ujemnymi konsekwencjami biernej postawy. Wyjątkiem od powyższego stwierdzenia jest art. 162 § 1 Kodeksu karnego²: „Kto człowiekowi znajdującemu się w położeniu grożącym bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu nie udziela pomocy, mogąc jej udzielić bez narażenia siebie lub innej osoby na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Nie popełnia przestępstwa, kto nie udziela pomocy, do której jest konieczne poddanie się zabiegowi lekarskiemu albo w warunkach, w których możliwa jest niezwłoczna pomoc ze strony instytucji lub osoby do tego powołanej”.

Z przytoczonego powyżej przepisu jednoznacznie wynika, że każda osoba, niezależnie od wieku, płci itp., która znalazła się na miejscu zdarzenia powodującego zagrożenie bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu człowieka jest zobowiązana pod groźbą sankcji karnej do udzielenia pomocy (zazwyczaj jest to tzw. pierwsza pomoc) w oparciu o swoją wiedzę, w zakresie dostępnych możliwości oraz przy użyciu środków, jakimi dysponuje. Przy czym wykładnia przedmiotowego przepisu oraz innych przepisów prawnych wskazuje, że **obowiązek udzielania pierwszej pomocy nie istnieje, gdy:**

- wiązałyby się to z ryzykiem śmierci lub ciężkim uszczerbkiem dla zdrowia własnego lub innej osoby,
- udzielenie pomocy wymagałoby poddania się zabiegowi lekarskiemu,
- jest możliwa niezwłoczna pomoc ze strony instytucji bądź osoby do tego powołanej – np. lekarza czy pogotowia ratunkowego.

Udzielona pomoc nie musi być skuteczna – może zmierzać jedynie do ulżenia w cierpieniu – natomiast ma polegać na zastosowaniu wiedzy, dostępnych możliwości oraz wykorzystaniu środków, jakimi dysponuje świadczący pomoc.

Art. 162 kk ma szczególne zastosowanie w odniesieniu do wypadków w ruchu drogowym, jeżeli w wypadku jest zabity lub ranny. W takiej sytuacji kierujący pojazdem i odpowiednio inne osoby uczestniczące w wypadku są obowiązani:

- 1) udzielić niezbędnej pomocy ofiarom wypadku oraz wezwać zespół ratownictwa medycznego i Policję;
- 2) nie podejmować czynności, które mogłyby utrudnić ustalenie przebiegu wypadku;
- 3) pozostać na miejscu wypadku, a jeżeli wezwanie zespołu ratownictwa medycznego lub Policji wymaga oddalenia się – niezwłocznie powrócić na to miejsce³.

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 1137, z późn. zm.)

³ Art. 44 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2017 r. poz. 128).

Sprawca wypadku drogowego oprócz odpowiedzialności za występki drogowy ponosi również odpowiedzialność karną z tego artykułu w razie nieudzielenia pomocy ofierze wypadku.

Odmienne obowiązki udzielenia pierwszej pomocy zostały określone dla przedstawicieli 23 instytucji i formacji realizujących zadania na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego w sytuacji **użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, a dla 21, którzy takie zadania realizują, używając lub wykorzystując broń palną – gdy w wyniku tych czynności nastąpiło zranienie osoby lub wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia życia lub zdrowia tej osoby**. Przedstawiciele tych podmiotów, w tym również policjanci, zobligowani są do udzielenia niezwłocznie pierwszej pomocy, a w razie potrzeby zapewnienia wezwania kwalifikowanej pierwszej pomocy lub podmiotów świadczących medyczne czynności ratunkowe⁴. Ustawa przyznaje im **prawo do odstąpienia od udzielenia pierwszej pomocy** w sytuacji, gdy zachodzi jedna z następujących okoliczności:

- 1) udzielenie tej pomocy może zagrozić życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu uprawnionego funkcjonariusza publicznego (w tym policjanta) lub innej osoby;
- 2) udzielenie tej pomocy spowodowałoby konieczność zaniechania przez uprawnionego funkcjonariusza publicznego (w tym policjanta) czynności ochronnych wobec osób, ważnych obiektów, urządzeń lub obszarów lub w ramach konwoju lub doprowadzenia;
- 3) udzielenie pomocy osobie poszkodowanej zostało zapewnione przez inne osoby lub podmioty zobowiązane do jej udzielenia⁵.

W sytuacji odstąpienia od udzielenia pierwszej pomocy lub gdy osoba poszkodowana sprzeciwia się udzieleniu tej pomocy, uprawniony funkcjonariusz publiczny (w tym policjant) zapewnia wezwanie kwalifikowanej pierwszej pomocy lub podmiotów świadczących medyczne czynności ratunkowe⁶. Uprawniony funkcjonariusz publiczny (w tym policjant) nie może odstąpić od zapewnienia udzielenia medycznych czynności ratunkowych kobiecie ciężarnej, wobec której użyto środków przymusu bezpośredniego⁷.

Zgodnie z art. 3 pkt 7 ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym⁸ **pierwsza pomoc** to zespół czynności podejmowanych w celu ratowania osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, wykonywanych przez osobę znajdującą się w miejscu zdarzenia, w tym również z wykorzystaniem wyrobów medycznych i wyposażenia wyrobów medycznych w rozumieniu przepisów ustawy o wyrobach medycznych⁹ oraz produktów leczniczych wydawanych bez przepisu lekarza dopuszczonych do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. **Kwalifikowana pierwsza pomoc**, w myśl art. 3 pkt 2 tej ustawy, to czynności podejmowane wobec osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego przez ratownika, o którym mowa w art. 13 ust. 1 tej ustawy, tj. posiadającego pełną zdolność do czynności prawnych, zatrudnionego lub pełniącego służbę w jednostkach współpracujących z systemem, o których mowa w art. 15 tej ustawy, lub będącego członkiem tych jednostek, posiadającego ważne zaświadczenie o ukończeniu kursu w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy, i uzyskaniu tytułu ratownika, której stan zdrowia pozwala na udzielanie kwalifikowanej pierwszej pomocy. Art. 15 przedmiotowej ustawy termin „system” objaśnia jako system Państwowego Ratownictwa Medycznego, tj. realizujący zadania aparatu państwa polegające na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. **Podmioty świadczące medyczne czynności ratunkowe** to, zgodnie z przepisami tej ustawy, podmioty, do których należy zaliczyć

⁴ Art. 36 ust. 1 ust. 4 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628, z późn. zm.).

⁵ Tamże, art. 36 ust. 2 i 4.

⁶ Tamże, art. 36 ust. 3 i 4.

⁷ Tamże, art. 36 ust. 4.

⁸ Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1868, z późn. zm.).

⁹ Ustawa z dnia 20 maja 2010 r. o wyrobach medycznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 211, z późn. zm.).

ratownika, lekarza i pielęgniarkę systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego. Natomiast termin „**medyczne czynności ratunkowe**” według art. 3 pkt 4 tej ustawy oznacza świadczenia opieki zdrowotnej w rozumieniu przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, udzielane przez zespoły ratownictwa medycznego, w tym lotnicze zespoły ratownictwa, na których świadczenia zawarto umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, w warunkach pozaszpitalnych, w celu ratowania osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

Natomiast w odniesieniu do osób zatrzymanych przez Policję ustawodawca nałożył obowiązek (na policjantów) udzielenia niezwłocznie pierwszej pomocy lub zapewnienia kwalifikowanej pierwszej pomocy w przypadku, gdy osoba ta znajduje się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, określonego w przepisach o państwowym ratownictwie medycznym.

W ramach tego obowiązku policjanci powinni niezwłocznie podjąć działania zmierzające do skutecznego powiadomienia dyspozytora medycznego o stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego osoby zatrzymanej i postępować zgodnie z przekazanymi przez niego informacjami. Należy zapewnić jej poddanie się badaniu lekarskiemu w przypadku, gdy:

- 1) osoba ta oświadcza, że cierpi na schorzenia wymagające stałego lub okresowego leczenia, którego przerwanie powodowałoby zagrożenie życia lub zdrowia, żąda przeprowadzenia badania lekarskiego lub posiada widoczne obrażenia ciała niewskazujące na stan nagłego zagrożenia zdrowotnego;
- 2) z posiadanych przez Policję informacji lub z okoliczności zatrzymania wynika, że osobą zatrzymaną jest:
 - a) kobieta w ciąży,
 - b) kobieta karmiąca piersią,
 - c) osoba chora zakaźnie,
 - d) osoba z zaburzeniami psychicznymi,
 - e) nieletni po spożyciu alkoholu lub innego, podobnie działającego środka¹⁰.

Obowiązujące przepisy przyznają osobie zatrzymanej prawo do niewyrażenia zgody na udzielenie jej pierwszej pomocy, kwalifikowanej pierwszej pomocy, na poddanie się badaniu lekarskiemu lub medycznym czynnościom ratunkowym. Policjant niezwłocznie informuje dyżurnego komendy powiatowej (miejskiej, rejonowej) Policji lub komisariatu specjalistycznego Policji, w których obszarze działania przebywa osoba zatrzymana, o każdym przypadku niewyrażenia zgody albo zachowania tej osoby uniemożliwiającego dokonanie takich czynności oraz sporządza na tę okoliczność notatkę urzędową¹¹.

Kwestie udzielania pomocy osobom, których życie lub zdrowie jest bezpośrednio zagrożone, rozwija w art. 4–6 ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Zgodnie z art. 4 tej ustawy, kto zauważy osobę lub osoby znajdujące się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego lub jest świadkiem zdarzenia powodującego taki stan, w miarę posiadanych możliwości i umiejętności ma obowiązek niezwłocznego podjęcia działań zmierzających do skutecznego powiadomienia o tym zdarzeniu podmiotów ustawowo powołanych do niesienia pomocy osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. W myśl art. 5 ustawy **osoba udzielająca pierwszej pomocy, kwalifikowanej pierwszej pomocy oraz podejmująca medyczne czynności ratunkowe korzysta z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych w Kodeksie karnym i może poświęcić dobra osobiste innej osoby, inne niż życie lub zdrowie, a także dobra majątkowe w zakresie, w jakim jest to niezbędne dla ratowania życia lub zdrowia osoby znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.** Natomiast art. 6 przedmiotowej ustawy zapewnia osobie, która poniosła szkodę na mieniu powstałą

¹⁰ § 1 ust. 1–3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz. U. poz. 1102).

¹¹ Tamże § 6.

w następstwie udzielania przez nią pierwszej pomocy, roszczenie o naprawienie tej szkody w zakresie rzeczywistym od Skarbu Państwa reprezentowanego przez wojewodę właściwego ze względu na miejsce powstania szkody. Przy czym naprawienie szkody nie przysługuje, jeżeli szkoda powstała wyłącznie z winy osoby, która poniosła szkodę na mieniu powstałą w następstwie udzielania przez nią pierwszej pomocy, lub z winy osoby trzeciej, za którą Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności, a w zakresie nieuregulowanym w ust. 1–3 art. 6 ustawy – do naprawienia szkody na mieniu powstałej w następstwie udzielania przez osobę pierwszej pomocy stosuje się przepisy kodeksu cywilnego¹².

¹² Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2017 r. poz. 459).

2. Uprawnienie zwracania się przez policjantów o niezbędną pomoc do jednostek organizacyjnych, organizacji społecznych lub osób fizycznych

2.1. Formy realizacji uprawnienia policjantów do zwracania się o niezbędną pomoc

Obok wielu podstawowych uprawnień policjantom przysługuje na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 6 i 7 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji **uprawnienie zwracania się o niezbędną pomoc w formie:**

1) **żądania do:**

- instytucji państwowych;
- organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego;
- przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej (firmy i przedsiębiorstwa realizujące usługi w zakresie transportu publicznego, łączności, gospodarki komunalnej, dostarczania wody, energii elektrycznej, gazowej itp.);

2) **wystąpienia (prośby) do innych przedsiębiorców (nieprowadzących działalności w zakresie użyteczności publicznej) i organizacji społecznych;**

3) **wystąpienia w nagłych wypadkach do każdej osoby (o pomoc doraźną)¹³.**

Niezależnie od formy zgłaszanego żądania o przedmiotową pomoc, wymienione w punkcie 1 podmioty obowiązane są do udzielenia tej pomocy w granicach swojego działania w ramach obowiązujących przepisów prawa. Zatem mogą odmówić takiej pomocy w sytuacji, gdyby jej żądanie wykraczało poza zakres ich działalności i możliwości udzielenia takiej pomocy w danym czasie (dotyczyło wiedzy lub sprzętu specjalistycznego, których nie posiadają, np.: domaganie się łodzi, koparek czy spychaczy od firmy zajmującej się przewozem lądowym osób) lub wiązałoby się z naruszeniem prawa (np. wykonywaniem czynności bez wymaganych zezwoleń lub uprawnień czy naruszeniem przepisów o ochronie informacji niejawnych).

Interpretacja przedstawionych przepisów pozwala stwierdzić, że w sytuacji wystąpienia przedstawionych w poprzednim akapicie warunków udzielenia przedmiotowej pomocy, **żądanie przez policjanta udzielenia takiej pomocy jest w zasadzie wiążące dla podmiotów, do których je skierował i stanowi obowiązek jej udzielenia.** Wprawdzie przepisy nie określają odstępstw od tej reguły, ale praktyczna strona realizacji takiego obowiązku wskazuje, że podmioty, do których żądanie pomocy jest kierowane, mogą odmówić takiej pomocy tylko wówczas, gdy:

- jej udzielenie przekraczałoby kompetencje instytucji (organu) lub wykraczałoby poza zakres ich działania i możliwości udzielenia takiej pomocy w danym czasie (np. instytucja nie dysponuje pracownikami posiadającymi wymagane kwalifikacje w zakresie żądanych czynności lub odpowiednim sprzętem);

¹³ Dz. U. z 2016 r. poz. 1782, z późn. zm.

- świadczenie takiej pomocy wiązałoby się lub prowadziło do naruszenia prawa (np. przez wykonywanie czynności bez wymaganych uprawnień lub zezwolenia albo przez ujawnienie tajemnicy).

W przypadku sytuacji, w których policjant **zwraca się w formie wystąpienia (prośby)** o niezbędną pomoc do określonych prawnie osób reprezentujących jednostki gospodarcze nieprowadzące działalności w zakresie użyteczności publicznej lub organizacje społeczne, to należy uznać, że występuje on jedynie z prośbą o udzielenie takiej pomocy. Podobnie będzie, gdy **zwraca się w formie wystąpienia (prośby) o udzielenie pomocy doraźnej do osoby fizycznej**. Względy bezpieczeństwa prawnego wskazują, aby policjant uzyskał zgodę na piśmie osób, do których zwraca się o udzielenie niezbędnej lub doraźnej pomocy, ze wskazaniem rodzaju i zakresu udzielonej pomocy. Wymóg taki nie dotyczyłby przypadków uzasadnionych koniecznością niezwłocznego działania.

Należy podkreślić konieczność stwierdzenia przez policjanta rzeczywistej przesłanki uzasadniającej zwracanie się do określonych prawnie podmiotów z żądaniem lub prośbą o pomoc, tj. **braku możliwości lub znacznego utrudnienia** wykonania przez niego czynności służbowych i braku możliwości uzyskania wsparcia od samej Policji (np. policjant nie jest w stanie otworzyć drzwi antywłamaniowych pomieszczenia, w którym zamknął się podlegający zatrzymaniu niebezpieczny przestępca, albo nie dysponuje pojazdem, aby się udać do oddalonej o 10 km miejscowości i zapobiec uprowadzeniu dziecka). Ważne jest również, aby czas i zakres korzystania z udzielonej pomocy był niezbędny do osiągnięcia celu czynności służbowych oraz usprawiedliwiony charakterem zdarzenia i czasem jego trwania (np. do chwili obezwładnienia i zatrzymania niebezpiecznego przestępcy, usunięcia przyczyny ulatniania się gazu ziemnego z mieszkania i udzielenia pomocy ofiarom zatrucia nim).

Natomiast realizacja przedmiotowego uprawnienia w odniesieniu do podmiotów wymienionych w punkcie 2 i 3 **wiąże się z koniecznością zachowania w czasie zwracania się do wymienionych w tym przepisie podmiotów formy wystąpienia (prośby) oraz uzyskania ich wyraźnej zgody na udzielenie niezbędnej pomocy**.

2.2. Tryb zwyczajny i nadzwyczajny korzystania przez policjantów z pomocy prawnie określonych podmiotów

W czasie realizacji zadań służbowych przez policjantów, szczególnie prowadzenia interwencji, zatrzymywania niebezpiecznych przestępców, przywracania zbiorowo naruszonego bezpieczeństwa i porządku publicznego, czy też innych trudnych działań, występują i mogą wystąpić sytuacje, w których zapewnienie skuteczności lub/i bezpieczeństwa tych działań wiąże się z uzasadnioną koniecznością zwrócenia się do prawnie określonych podmiotów w celu uzyskania konkretnej niezbędnej pomocy w realizacji zadań służbowych. Takiego postępowania policjantów nie można oceniać jako braku należytych kwalifikacji, nieudolności, wyposażenia czy nieprzygotowania policjantów i samej Policji. Rozpiętość i złożoność ustawowych zadań Policji, ich znaczna nieprzewidywalność i dynamizm sytuacji powodują, że niemożliwe jest, aby w określonym miejscu i czasie wystąpienia określonego zagrożenia i związanych z nim potrzeb przeciwdziałania mu posiadać adekwatne siły czy też specjalistyczny sprzęt lub specjalistyczną wiedzę (np. pełniący służbę obchodową jednoosobowo dzielnicowy jest świadkiem groźnego karambolu na wiadukcie ruchliwej drogi krajowej, w wyniku którego jest wiele osób rannych, w tym ciężko rannych i zakleszczonych w pojazdach, występuje groźba

zapalenia się pojazdów, a przybycie służb ratunkowych jest utrudnione wskutek zablokowania drogi uszkodzonymi samochodami, potrzebny jest ciężki dźwig do usunięcia blokujących drogę samochodów). Ustawodawca uregulował przedmiotową problematykę w ustawie o Policji, Kodeksie postępowania karnego¹⁴ oraz w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów¹⁵ (zwane dalej „rozporządzeniem RM z dnia 29 września 2015 r.”).

W art. 15 ust. 1 pkt 6 ustawy o Policji ustawodawca określił w sposób ogólny uprawnienie policjantów do żądania niezbędnej pomocy od instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej, zaznaczając, że wymienione instytucje, organy i przedsiębiorcy są obowiązani, w zakresie swojego działania, do udzielenia tej pomocy w ramach obowiązujących przepisów prawa. Natomiast w kolejnym punkcie tego przepisu zostało określone uprawnienie policjantów do zwracania się o niezbędną pomoc do innych przedsiębiorców i organizacji społecznych, jak również zwracania się w nagłych wypadkach do każdej osoby o udzielenie doraźnej pomocy – w ramach obowiązujących przepisów prawa. W ust. 6 i 7 tego przepisu dodano, że wymienione czynności powinny być wykonywane w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, wobec której zostają podjęte, przyznając osobom nimi objętymi prawo do złożenia zażalenia do miejscowo właściwego prokuratora na sposób prowadzenia czynności.

Zgodnie z § 19 ust. 1–2 oraz § 21 ust. 1–2 rozporządzenia RM z dnia 29 września 2015 r. realizacja przez policjanta uprawnienia zwracania się do ww. kategorii prawnie określonych podmiotów o udzielenie niezbędnej pomocy **w trybie zwyczajnym** polega na **skierowaniu do tych podmiotów w formie pisemnej żądania lub prośby** poprzez ich doręczenie lub przekazanie drogą elektroniczną przez właściwy organ Policji lub policjanta działającego z upoważnienia tego organu. W przypadku instytucji państwowych, organów administracji publicznej oraz jednostek gospodarczych prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej żądanie takie jest kierowane do osób pełniących funkcje tych organów albo kierowników tych instytucji lub przedsiębiorców albo innych osób upoważnionych do podejmowania decyzji koniecznych do udzielenia żądanej pomocy lub dysponujących w danym czasie możliwościami jej udzielenia. Natomiast w odniesieniu do jednostek gospodarczych prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej oraz organizacji społecznych **wystąpienie (prośba) o udzielenie niezbędnej pomocy** jest kierowana do osób pełniących funkcje kierowników lub członków zarządu w tych jednostkach lub organizacjach albo do innych osób upoważnionych do podejmowania decyzji koniecznych do udzielenia pomocy lub dysponujących w danym czasie możliwościami jej udzielenia¹⁶.

W swojej treści zarówno żądanie, jak i prośba powinny zawierać:

- 1) powołanie podstawy prawnej żądania lub prośby (art. 15 ust. 1 pkt 6 lub 7 ustawy o Policji);
- 2) określenie rodzaju i zakresu niezbędnej pomocy (która powinna mieć również charakter doraźny);
- 3) wskazanie policjanta korzystającego z pomocy (poprzez podanie jego stopnia, imienia i nazwiska);
- 4) pouczenie o odpowiedzialności karnej funkcjonariusza publicznego w razie niedopełnienia obowiązku udzielenia pomocy¹⁷.

¹⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1749, z późn. zm.).

¹⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (Dz. U. z 2015 r. poz. 1565).

¹⁶ § 19 ust. 1–2 i § 21 ust. 1–2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r.

¹⁷ § 19 ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r.

Należy domniemywać, że ustawodawca, określając elementy żądania oraz prośby, wskazał te niezbędne, pomijając standardowe składniki każdego praktycznie rodzaju dokumentacji policyjnej, mianowicie oznaczenie miejsca i daty sporządzenia dokumentu, określenie jego nazwy oraz określenie organu Policji lub upoważnionego policjanta potwierdzającego treść dokumentu lub umieszczenie jego podpisu (elektronicznego lub zeskanowanego).

Natomiast w odniesieniu do ww. punktu 4 treści przedmiotowego dokumentu ustawodawca odsyła do art. 231 kk, zgodnie z którym funkcjonariusz publiczny, który przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. Jeżeli sprawca dopuszcza się tego czynu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10, chyba że czyn wyczerpuje znamiona czynu zabronionego określonego w art. 228 (art. 231 § 2 i § 4 kk), tj. przestępstwa czynnej korupcji.

Jeżeli sprawca czynu określonego w art. 231 § 1 kk działa nieumyślnie i wyrządza istotną szkodę, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (art. 231 § 3 kk). Jest to zatem szczególnego rodzaju przestępstwo określane mianem nadużycia władzy lub niedopełnienia obowiązków przez funkcjonariuszy publicznych. Jego prawidłowe stosowanie wymaga znajomości znaczenia pojęcia „funkcjonariusz publiczny”, które jest objaśnione w art. 115 § 13 kk. Zgodnie w tym przepisem funkcjonariuszem publicznym jest:

- 1) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) poseł, senator, radny,
- 2a) poseł do Parlamentu Europejskiego,
- 3) sędzia, ławnik, prokurator, funkcjonariusz finansowego organu postępowania przygotowawczego lub organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, notariusz, komornik, kurator sądowy, syndyk, nadzorca sądowy i zarządca, osoba orzekająca w organach dyscyplinarnych działających na podstawie ustawy,
- 4) **osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych,**
- 5) osoba będąca pracownikiem organu kontroli państwowej lub organu kontroli samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe,
- 6) **osoba zajmująca kierownicze stanowisko w innej instytucji państwowej,**
- 7) funkcjonariusz organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego albo funkcjonariusz Służby Więziennej,
- 8) osoba pełniąca czynną służbę wojskową,
- 9) pracownik międzynarodowego trybunału karnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe.

Natomiast **tryb nadzwyczajny zwracania się przez policjantów o niezbędną pomoc do określonych prawnie podmiotów lub osób** ma zastosowanie w sytuacjach ich zwracania się o pomoc w formie żądania do określonych w przepisach prawnych kategorii podmiotów pozapolicyjnych oraz w sytuacjach nagłych wypadków, gdy zwracają się do każdej osoby o udzielenie doraźnej pomocy.

Określenie „tryb nadzwyczajny” należy rozumieć jako czynności lub działania spowodowane niezwykłymi i nieprzewidywalnymi okolicznościami, wykonywane wyjątkowo (nie na co dzień), z wyjątkowych przyczyn (np. w celu eliminacji nadzwyczajnego zagrożenia) bądź w wyjątkowy sposób¹⁸.

¹⁸ Zob. *Uniwersalny słownik języka polskiego*, pod red S. Dubisza, PWN Warszawa 2003, t. 2, s. 787.

W trybie nadzwyczajnym policjanci zwracają się w formie żądania o udzielenie niezbędnej pomocy do kierowników lub organów ww. jednostek organizacyjnych lub innych osób upoważnionych do podejmowania decyzji koniecznych do udzielenia żądanej pomocy lub dysponujących w danym czasie możliwościami jej udzielenia:

- 1) w sytuacjach niecierpiących zwłoki, a zwłaszcza w przypadku wykonywania przez policjanta czynności służbowych w celu ratowania życia, zdrowia lub wolności człowieka albo ochrony mienia;
- 2) w trakcie pościgu za sprawcą czynu zabronionego pod groźbą kary;
- 3) jeżeli policjant wykonuje czynności służbowe na pisemne polecenie sądu, prokuratora lub organu administracji publicznej¹⁹.

Wówczas **żądanie takie może być zgłoszone ustnie przez każdego policjanta występującego o niezbędną pomoc**. Powiadamia on osobę, do której zgłasza żądanie, o działaniu w sytuacji niecierpiącej zwłoki albo na polecenie sądu, prokuratora lub organu administracji publicznej oraz przekazuje tej osobie informacje stanowiące elementy składowe takiego żądania, tj.: podstawę prawną żądania, określenie rodzaju i zakresu niezbędnej pomocy, wskazanie policjanta korzystającego z pomocy (czyli podaje własny stopień, imię i nazwisko) oraz pouczenie o odpowiedzialności karnej funkcjonariusza publicznego w razie niedopełnienia obowiązku udzielenia pomocy. Żądanie zgłoszone ustnie potwierdza się niezwłocznie poprzez doręczenie lub przekazanie go drogą elektroniczną przez właściwy organ Policji lub policjanta działającego z upoważnienia tego organu²⁰.

Natomiast tryb nadzwyczajny **zwracania się (występowania z prośbą) przez policjantów o niezbędną pomoc w sytuacjach nagłych wypadków do każdej osoby fizycznej o udzielenie doraźnej pomocy** będzie obejmował trudne do przewidzenia lub zaplanowania sytuacje, w których upływ czasu może rzutować na nieodwracalne skutki działania²¹. Są to m.in. sytuacje niecierpiące zwłoki, a zwłaszcza przypadki wykonywania przez policjanta czynności służbowych w celu ratowania życia, zdrowia lub wolności człowieka albo ochrony mienia, prowadzenia pościgu za sprawcą czynu zabronionego pod groźbą kary. Policjanci w takich sytuacjach mają obowiązek powiadomienia osoby (osób), wobec których działają, że sytuacja, w której działają, ma charakter nagłego wypadku, a także powinni przekazać jej (im) w formie ustnej informacje zawarte w treści prośby, z jaką zwracają się o niezbędną pomoc do jednostek gospodarczych lub organizacji społecznych²².

Należy dodać, że przez pojęcie „**sytuacja niecierpiąca zwłoki**” trzeba rozumieć sytuację, w której zachodzi pewna możliwość określonego działania, a jego zaniechanie może doprowadzić do eliminacji lub znacznego utrudnienia wykorzystania tej możliwości w późniejszym terminie. Zatem zakwalifikowanie określonej sytuacji jako niecierpiącej zwłoki będzie kwestią dokonania pewnej oceny, opartej o obawę wystąpienia niekorzystnych skutków przy spóźnionym działaniu, związaną z charakterem sprawy (zdarzenia) lub towarzyszących okoliczności. Podstawą do takiego rozumowania jest wykładnia art. 308 kpk regulującego przeprowadzenie w niezbędnym zakresie czynności procesowych w wypadkach niecierpiących zwłoki, czyli kiedy zachodzi konieczność zabezpieczenia śladów i dowodów przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem²³.

Osoby fizyczne udzielające doraźnej pomocy, określane mianem „osób przybranych przez funkcjonariusza publicznego do pomocy podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych”, podlegają prawnej ochronie, praktycznie na równi z funkcjonariuszami publicz-

¹⁹ § 20 ust. 1–2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r.

²⁰ § 22 ust. 1–3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r.

²¹ Zob. *Uniwersalny słownik*, t. 2, s. 790, objaśnienie pojęcia **nagły** – to występujący w sposób nieoczekiwany, zaskakujący, raptowny.

²² § 21 ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r.

²³ Zob. *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, pod red. D. Świeckiego, LexisNexis, Warszawa 2013, t. 1, s. 951–954.

nymi. Gwarancje ochrony zawarte są w art. 222, 223 i 224 § 2 oraz art. 26 § 1 Kodeksu karnego, w których ustawodawca przewiduje sankcje karne w postaci kar grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności dla sprawców naruszenia nietykalności cielesnej, czynnej napaści, czynnego oporu lub znieważenia funkcjonariusza publicznego. Użyte w wymienionych artykułach sformułowanie „**osoba przybrana przez funkcjonariusza publicznego do pomocy**” oznacza każdą osobę fizyczną, która o taką pomoc została poproszona przez takiego funkcjonariusza i z nim współdziałała²⁴. Oznacza ono także każdą osobę, która bez wezwania, samorzutnie współdziałała z funkcjonariuszem publicznym, uzyskując jego słowną lub dorozumianą akceptację²⁵.

Przy czym nie korzystają z ochrony prawnej osoby przybrane przez podmioty, którym status funkcjonariusza publicznego w rozumieniu art. 115 § 13 kk przysługuje w czasie realizacji określonych obowiązków zawodowych (np. komornik działający na podstawie art. 26 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji – Dz. U. z 2016 r. poz. 1138, z późn. zm.), lekarzowi działającemu na podstawie art. 44 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodzie lekarza i lekarza dentystry (Dz. U. z 2017 r. poz. 125), pielęgniarce lub położnej działającej na podstawie art. 24 ustawy z dnia 25 lipca 1996 r. o zawodzie pielęgniarki i położnej (Dz. U. z 2001 r. Nr 57, poz. 602, z późn. zm.)²⁶.

Obowiązujące przepisy prawne w zakresie realizacji niektórych uprawnień przez policjantów, wymagają, aby wykonywali oni pewne obowiązki względem osób objętych czynnościami służbowymi nawet w sytuacji występowania bezpośredniego zagrożenia dla ważnych dóbr. Chodzi o obowiązek poinformowania drogą radiową lub telefonicznie przełożonego lub dyżurnego o miejscu i rodzaju podejmowanych czynności służbowych oraz obowiązek przedstawienia się, czyli podania osobie (osobom) objętej czynnościami swojego stopnia, imienia i nazwiska w sposób umożliwiający odnotowanie tych danych. Policjant nieumundurowany ma ponadto obowiązek okazania legitymacji służbowej, a na żądanie osoby, wobec której podjął wykonywanie tych uprawnień, powinien umożliwić jej odnotowanie danych zawartych w legitymacji²⁷.

Zarówno w trybie zwyczajnym, jak i w trybie nadzwyczajnym zwracania się przez policjantów o niezbędną pomoc do określonych w przepisach prawnych kategorii podmiotów pozapolicyjnych, w **przypadku wykonywania niejawnych czynności służbowych** powinni oni uprzedzić każdą osobę udzielającą pomocy w ramach tych czynności o **obowiązku zachowania w tajemnicy** faktu udzielenia pomocy i wszelkich szczegółów z tym związanych oraz o odpowiedzialności karnej w razie nieuprawnionego ujawnienia informacji stanowiących tajemnicę państwową lub służbową. Na **okoliczność zastosowanego uprzedzenia powinni pobierać pisemne oświadczenie sporządzone własnoręcznie przez osobę udzielającą pomocy**, jeżeli pozwalają na to okoliczności wykonywania czynności służbowych. O konieczności złożenia takiego oświadczenia policjant uprzedza taką osobę przed skorzystaniem z doraźnej pomocy. W sytuacji natomiast wystąpienia okoliczności uniemożliwiających pobranie takiego oświadczenia, policjant informuje swojego bezpośredniego przełożonego raportem, wskazującym osobę udzielającą pomocy oraz zakres informacji, jakie zostały tej osobie udostępnione²⁸.

Po zakończeniu czynności służbowych związanych z korzystaniem z niezbędnej pomocy od określonych w przepisach prawnych kategorii podmiotów pozapolicyjnych policjant składa bezpośredniemu przełożonemu **szczegółowy raport** zawierający informację o wystąpieniu z żądaniem lub zwróceniu się o udzielenie pomocy²⁹. Ponadto policjant jest obowiązany sporzą-

²⁴ Tamże, t. 2, s. 892.

²⁵ Wyrok SN z 20 stycznia 1972 r. Rw1475/71, OSNKW 1972, nr 5, poz. 92.

²⁶ Tamże, t. 2, s. 893–894.

²⁷ § 2 pkt 1–2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r.

²⁸ § 23 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r.

²⁹ § 24 ust. 1–2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r.

dział w dwóch jednakowo brzmiących egzemplarzach przeznaczonych dla właściciela (posiadacza) użyczonej rzeczy lub dokumentu oraz do akt sprawy, w ramach której nastąpiło udzielenie pomocy, pisemne pokwitowanie na użyczone w ramach pomocy rzeczy lub dokumenty, które powinno zawierać:

- 1) stopień, imię i nazwisko policjanta oraz jego numer identyfikacyjny, a także określenie jednostki organizacyjnej Policji, w której pełni on służbę;
- 2) miejsce, datę i godzinę przejęcia rzeczy lub dokumentu;
- 3) imię i nazwisko lub nazwę oraz adres właściciela (posiadacza) rzeczy lub dokumentu;
- 4) opis rzeczy lub dokumentu z uwzględnieniem ewentualnych uszkodzeń, a w odniesieniu do pojazdu – z podaniem marki, typu, modelu, numeru rejestracyjnego, ilości paliwa w zbiorniku oraz przebiegu według wskazań liczników zainstalowanych w pojeździe;
- 5) pouczenie o prawie do odszkodowania z tytułu uszkodzenia lub zniszczenia rzeczy lub dokumentu;
- 6) określenie miejsca i, w miarę możliwości, terminu zwrotu rzeczy lub dokumentu;
- 7) podpisy policjanta oraz właściciela (posiadacza) rzeczy lub dokumentu albo innej osoby upoważnionej do dysponowania rzeczą lub dokumentem³⁰.

Jeżeli w pokwitowaniu nie określono terminu zwrotu rzeczy lub dokumentu oraz w sytuacji uzasadnionej koniecznością niezwłocznego działania, o której mowa w poprzednim zdaniu, policjant jest obowiązany zwrócić rzecz lub dokument niezwłocznie po wykonaniu czynności służbowych albo po ustaniu potrzeby dalszego korzystania z rzeczy lub dokumentu³¹. Zwrot rzeczy lub dokumentu odbywa się protokolarnie w terminie i miejscu uzgodnionym z właścicielem (posiadaczem). Protokół zwrotu rzeczy lub dokumentu powinien zawierać:

- 1) stopień, imię i nazwisko policjanta dokonującego zwrotu oraz określenie jednostki organizacyjnej Policji, w której pełni on służbę;
- 2) miejsce, datę i godzinę zwrotu rzeczy lub dokumentu;
- 3) imię i nazwisko lub nazwę oraz adres właściciela (posiadacza) albo osoby upoważnionej do odbioru rzeczy lub dokumentu;
- 4) opis stanu rzeczy lub dokumentu przed i po użyciu przez policjanta, ze wskazaniem ewentualnych uszkodzeń powstałych w trakcie użycia, a w odniesieniu do pojazdu – z podaniem marki, typu, modelu, numeru rejestracyjnego, szacunkowej ilości paliwa oraz przebiegu według wskazań liczników zainstalowanych w pojeździe;
- 5) oświadczenie właściciela (posiadacza) albo osoby upoważnionej do odbioru rzeczy lub dokumentu o stanie odbieranej rzeczy lub dokumentu;
- 6) podpisy policjanta dokonującego zwrotu rzeczy lub dokumentu oraz właściciela (posiadacza) albo osoby upoważnionej do odbioru rzeczy lub dokumentu³².

³⁰ § 25 ust. 1 i 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r.

³¹ § 25 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r.

³² § 26 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r.

3. Prawo do zwracania się przez policjantów o niezbędną pomoc do osób posiadających wiedzę specjalistyczną

Zbliżony charakter do uprawnienia korzystania przez policjantów z niezbędnej pomocy prawnie określonych podmiotów ma **prawo policjantów do zwracania się w formie pisemnej lub ustnej do osób posiadających wiedzę specjalistyczną o udzielenie pomocy** w wykonaniu czynności służbowych, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 3a, 3b, 5 i 5a ustawy o Policji, czy też **prawo do uzyskania pomocy w realizacji czynności służbowych od innych policjantów**. Chodzi o czynności:

- pobierania od osób wymazu ze służówki policzków w celu identyfikacji osób o nieustalonej tożsamości oraz osób usiłujących ukryć swoją tożsamość, jeżeli ustalenie tożsamości w inny sposób nie jest możliwe;
- pobierania materiału biologicznego ze zwłok ludzkich o nieustalonej tożsamości;
- dokonywania kontroli osobistej, a także przeglądania zawartości bagaży i sprawdzania ładunku w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego, w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary;
- obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, a w przypadku czynności operacyjno-rozpoznawczych i administracyjno-porządkowych podejmowanych na podstawie ustawy – także i dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia prawidłowego rezultatu tych czynności³³.

Możliwość korzystania przez policjantów z prawa do zwracania się w formie pisemnej lub ustnie do osób posiadających wiedzę specjalistyczną o udzielenie pomocy jest określona w art. 204 kpk (możliwość wezwania tłumacza, jeżeli zachodzi potrzeba przesłuchania osoby głuchej lub niemej, a nie wystarcza porozumienie się z nią za pomocą pisma; jeżeli zachodzi potrzeba przesłuchania osoby niewładającej językiem polskim bądź przełożenia na język polski pisma sporządzonego w języku obcym lub odwrotnie albo zapoznania oskarżonego z treścią przeprowadzanego dowodu), art. 205 kpk (wezwanie specjalistów niebędących funkcjonariuszami organów procesowych, jeżeli konieczne jest dokonanie oględzin, przesłuchania przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość, eksperymentu, ekspertyzy, zatrzymania rzeczy lub przeszukania i wymaga czynności technicznych, w szczególności takich, jak: wykonanie pomiarów, obliczeń, zdjęć, utrwalenie śladów).

³³ § 1 pkt 3–5 i 6 oraz § 3 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r.

4. Prawo do korzystania przez policjantów z pomocy osoby przybranej

Odmianą doraźnej pomocy udzielonej przez osobę fizyczną jest także **udział tzw. osoby przybranej** przez policjanta w wykonywaniu przez niego czynności służbowych. Pomoc ta nie jest jednak udzielana w nagłych przypadkach oraz nie posiada określonego przepisami prawnymi trybu postępowania w takich sytuacjach przez policjantów. Przepisy prawne przewidują możliwość zaangażowania przez policjanta w czynności służbowe każdego obywatela w charakterze osoby przybranej, np. podczas przeszukania lub kontroli osobistej bądź prowadzenia innych działań na miejscu przestępstwa czy innego zdarzenia.

Zgodnie z art. 224 kpk osobę, u której ma nastąpić przeszukanie, należy przed rozpoczęciem czynności zawiadomić o jego celu i wezwać do wydania poszukiwanych przedmiotów. Podczas przeszukania ma prawo być obecna osoba, u której ma nastąpić przeszukanie (§ 1), oraz osoba przybrana przez prowadzącego czynność. Ponadto może być obecna osoba wskazana przez tego, u kogo dokonuje się przeszukania, jeżeli nie uniemożliwia to przeszukania albo nie utrudnia go w istotny sposób. Jeżeli przy przeszukaniu nie ma na miejscu gospodarza lokalu, należy do przeszukania przywołać przynajmniej jednego dorosłego domownika lub sąsiada.

W przypadku kontroli osobistej kwestie osoby przybranej reguluje § 14 ust. 4 rozporządzenia RM z dnia 29 września 2015 r., zgodnie z którym policjant może przybrać do obecności przy kontroli osobistej osobę trzecią, jeżeli uzna to za konieczne dla uzyskania celu kontroli. Oczywiście policjant powinien taką osobę, po wylegitymowaniu lub ustaleniu w inny sposób jej tożsamości, poinformować o zaistniałej sytuacji, przewidzianej dla niej roli w zdarzeniu oraz związanych z tym jej prawach i obowiązkach. Osoba przybrana powinna być świadoma, że jej faktyczna rola polega na zapewnieniu pewnej wiarygodności policjanta wobec osób objętych przeszukaniem lub kontrolą osobistą i potwierdzeniu w razie potrzeby, że czynności te wykonał on w sposób obiektywny i prawidłowy. Także obecność tej osoby powinna dać policjantowi pewność i uspokojenie na wypadek pomówienia lub bezpodstawnego oskarżenia go przez osoby objęte tymi czynnościami. Osoba przybrana może wówczas jako świadek dostarczyć dowodu w postaci zeznań na okoliczność przebiegu przedmiotowych czynności, w tym zachowania się policjanta oraz objętych nimi osób.

Osoba przybrana korzysta z ochrony prawnej przewidzianej w Kodeksie karnym dla funkcjonariuszy publicznych, tak jak osoba udzielająca policjantowi pomocy (zagadnienie przedstawione w rozdziale nr 3 niniejszego opracowania).

5. Prawo do korzystania przez policjantów z pomocy w służbie od innych policjantów

5.1. Postępowanie policjantów w sytuacji wystąpienia hasła: „Policjant wzywa pomocy”

Zgodnie z § 35 zarządzenia nr 768 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 sierpnia 2007 r. w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym³⁴, w razie otrzymania informacji o przestępstwie lub wykroczeniu w rejonie pełnienia służby, policjanci meldują o tym fakcie dyżurnemu jednostki Policji, a następnie bezzwłocznie udają się na miejsce wydarzenia. Na hasło „Policjant wzywa pomocy” policjanci, w uzgodnieniu z dyżurnym jednostki Policji, udają się do miejsca zagrożenia. Hasła „Policjant wzywa pomocy” używa się tylko w sytuacji, gdy zagrożone jest życie lub zdrowie albo wolność policjanta. Podobnie kwestia ta jest uregulowana w § 15 ust. 2 zarządzenia nr 609 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 czerwca 2007 r. w sprawie sposobu pełnienia służby na drogach przez policjantów³⁵: „Na hasło: „Policjant wzywa pomocy” policjant w uzgodnieniu z dyżurnym udaje się do miejsca zagrożenia. Hasło „Policjant wzywa pomocy” może być użyte tylko w sytuacji, gdy zagrożone jest życie lub zdrowie policjanta”. Podobnie hasło o treści „**Konwój wzywa pomocy**”, zgodnie z § 13 ust. 2–3 i § 43 ust. 1 pkt 1 zarządzenia nr 360 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 marca 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania przez policjantów konwojów i doprowadzeń, powinien stosować policjant-dowódca konwoju lub policjant odpowiedzialny za realizację doprowadzenia w czasie ich wykonywania w przypadku zaistnienia wydarzenia nadzwyczajnego, wypadku, kolizji lub awarii pojazdu, którym realizowany jest konwój lub doprowadzenie. Wówczas dyżurny jednostki organizacyjnej Policji, na której terenie działania doszło do wymienionych zdarzeń, jest obowiązany natychmiast udzielić dowódcy konwoju niezbędnej pomocy³⁶.

W pracy policyjnej hasło to jest stosowane najczęściej w sytuacji, gdy policjant uczestniczy w strzelaninie z przestępcami, zostanie ranny, jest zagrożone jego życie lub zdrowie albo z innych powodów potrzebuje pomocy medycznej lub wsparcia. Także w sytuacji, gdy jest dokonywana na nim czynna napaść bądź występuje bliskie zagrożenie takim przestępstwem albo też innym przestępstwem skierowanym przeciwko jego życiu lub zdrowiu, a sprawcy posiadają przewagę.

³⁴ Dz. Urz. KGP Nr 15, poz. 119, z późn. zm.

³⁵ Dz. Urz. KGP Nr 13, poz. 100, z późn. zm.

³⁶ Dz. Urz. KGP Nr 6, poz. 29, zmienione zarządzeniami Komendanta Głównego Policji: nr 1385 z dnia 17.11.2009 r. (Dz. Urz. KGP Nr 15, poz. 69); nr 1471 z dnia 3.12.2009 r. (Dz. Urz. KGP Nr 16, poz. 83); nr 25 z dnia 24.10.2013 r. (Dz. Urz. KGP poz. 88); nr 16 z dnia 13.05.2014 r. (Dz. Urz. KGP poz. 37); nr 47 z dnia 06.10.2014 r. (Dz. Urz. KGP poz. 92).

5.2. Udzielanie wsparcia przez policjantów innym policjantom

W myśl § 15 zarządzenia nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta”³⁷: „Policjant powinien w miarę możliwości udzielać pomocy innym policjantom w realizacji zadań służbowych (...)”.

Natomiast zgodnie z § 5 ust. 1 zarządzenia nr 1173 Komendanta Głównego Policji z dnia 10 listopada 2004 r. w sprawie organizacji służby dyżurnej w jednostkach organizacyjnych Policji, do zadań dyżurnego jednostki Policji należy między innymi:

- 1) zapewnienie natychmiastowej reakcji Policji na zgłoszone wydarzenie;
- 2) realizowanie poleceń dyżurnego jednostki Policji wyższego stopnia;
- 3) współdziałanie z dyżurnymi jednostek Policji;
- 4) kierowanie pracą obsady SK.

Szczególne znaczenie należy przypisać zadaniu polegającemu na współdziałaniu z dyżurnymi jednostek Policji, którego realizacja następuje poprzez:

- 1) bieżącą wymianę informacji niezbędnych do prawidłowej realizacji zadań;
- 2) udzielanie wsparcia w zakresie posiadanych sił i środków, w celu zapewnienia natychmiastowych oraz adekwatnych do zaistniałego wydarzenia działań policyjnych;
- 3) zgłaszanie, w zależności od okoliczności zaistniałego wydarzenia, dyżurnemu jednostki Policji wyższego stopnia potrzeby użycia sił i środków będących w wyłącznej jego dyspozycji, z określeniem zakresu ich przewidywanych zadań;
- 4) koordynowanie działań dyżurnych jednostek niższego stopnia;
- 5) informowanie dyżurnego jednostki Policji o obecności na jego terenie sił i środków, o których mowa w § 10.

³⁷ Dz. Urz. KGP z 2004 r. Nr 1, poz. 3.

6. Przestrzeganie praw człowieka przez policjantów w związku ze zwracaniem się o pomoc i korzystanie z pomocy określonych prawnie podmiotów

Korzystanie przez policjantów z uprawnienia zwracania się o pomoc do określonych prawnie podmiotów oraz praw wiąże się z ingerencją w sferę konstytucyjnie gwarantowanych i chronionych podstawowych praw i wolności obywatelskich, w tym prawa do wolności i nietykalności osobistej, a także wymaga przestrzegania prawnie określonych wzajemnych relacji między nim a przedstawicielami instytucji, organów państwowych i samorządowych, jednostek gospodarczych oraz organizacji społecznych. Policjant w takich sytuacjach ponosi odpowiedzialność za własne działania oraz jest „współodpowiedzialny” za działania osób i podmiotów, z których pomocy korzysta. Na pierwszy plan wysuwają się tutaj czynności ograniczające lub naruszające prawo do wolności i związane z nim prawo do niezależności podmiotów objętych czynnościami, prawo własności rzeczy i związane z nią prawo do swobody czerpania pożytków, które mogą zostać im ograniczone lub których mogą być pozbawione w związku z faktem udzielenia Policji, w uzasadnionej sytuacji, wymiernej pomocy materialnej lub osobowej. Z tych względów realizacja przez policjantów ww. uprawnienia wymaga jasnych, jednoznacznych uregulowań prawnych, aby pozytywnie wpływać na wzrost poczucia bezpieczeństwa obywateli oraz zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego, którego ochrona jest jednym z podstawowych zadań każdego demokratycznego państwa.

Gwarancje ochrony swobód obywatelskich zawiera Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r.³⁸ Jej art. 41 stanowi: „Każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. Pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie”, wskazując na ścisły związek nietykalności osobistej z wolnością osobistą każdego człowieka oraz wyjątkowość pozbawienia lub ograniczenia prawa do wolności. Kryteria tego pozbawienia lub ograniczenia są sprecyzowane w art. 31 ust. 3 Konstytucji: „Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw”. Ponadto w innych artykułach Konstytucji dodano, że: „Rzeczpospolita Polska (...) zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli (...) (art. 5), chroni własność i inne prawa majątkowe oraz prawo do dziedziczenia (art. 21 ust. 1 i art. 64).

Rozwinięcie zapisów konstytucyjnych w kwestii zapewnienia realizacji praw i wolności obywatelskich przez instytucje i organy aparatu państwa znajduje się w ustawach oraz przepisach wykonawczych do nich, regulujących realizację uprawnień i obowiązków tych podmiotów. W odniesieniu do Policji jest to ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r. W art. 15 ust. 1 pkt 6 i 7 ustawy o Policji zostały wymienione podstawowe uprawnienia z jednoczesnym określeniem ich zakresu przed-

³⁸ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 r., z późn. zm.).

miotowego, tj. obejmującego wymienione w art. 14 tej ustawy czynności operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze i administracyjno-porządkowe oraz czynności wykonywane na polecenie sądu, prokuratora, organów administracji państwowej i samorządu terytorialnego w zakresie, w jakim obowiązek ten został określony w odrębnych ustawach. Przepisy te mają na względzie zapewnienie skuteczności działań podejmowanych przez Policję oraz poszanowanie praw osób, wobec których działania te są podejmowane. Koresponduje z nimi art. 14 ust. 3 tej ustawy, który nakazuje, aby policjanci w toku wykonywania czynności służbowych respektowali godność ludzką oraz przestrzegali praw człowieka i chronili je. Także art. 15 ust. 6 tej ustawy wskazuje, że uprawnienia wymienione w ust. 1 tego artykułu (legitymowanie, zatrzymywanie, przeszukanie osób, kontrola osobista, przeglądanie bagaży, sprawdzanie ładunków, zwracanie się o pomoc) powinny być wykonywane w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, wobec której zostają podjęte. Gwarantem takiego postępowania jest zapis w ust. 7 tego artykułu, w którym ustawodawca przyznaje takiej osobie prawo do złożenia zażalenia do miejscowo właściwego prokuratora na sposób wykonania wymienionych w ust. 1 tego przepisu uprawnień, stwarzając w ten sposób możliwość zweryfikowania czynności policjanta względem obywatela pod kątem zachowania obowiązujących przepisów prawnych i przysługujących praw i wolności.

7. Podsumowanie

Z uwagi na fakt, że przedstawiony w niniejszym opracowaniu temat jest uregulowany w przepisach prawnych w wąskim zakresie i w sposób dość zawyły, jego treści można zaprezentować w sposób syntetyczny w celu lepszego ich ugruntowania i utrwalenia.

I tak uprawnienie korzystania przez policjantów z pomocy instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, przedsiębiorców, organizacji społecznych i osób można przedstawić jako sekwencje następujących czynności:

Policjanci w toku czynności: operacyjno-rozpoznawczych, dochodzeniowo-śledczych i administracyjno-porządkowych, podejmowanych w celu rozpoznawania, wykrywania przestępstw i wykroczeń, zapobiegania im oraz wykonania poleceń sądu, prokuratora, organów administracji państwowej i samorządu terytorialnego mają prawo wystąpienia w trybie zwyczajnym lub nadzwyczajnym:

- 1) z żądaniem niezbędnej pomocy od instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz jednostek gospodarczych prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej,
- 2) o udzielenie niezbędnej pomocy do innych niż wymienione w pkt 1 jednostek gospodarczych oraz do organizacji społecznych,
- 3) w nagłych wypadkach – do każdej osoby o udzielenie doraźnej pomocy;

W trybie zwyczajnym:

1. Żądanie lub wystąpienie (prośbę) dotyczące udzielenia niezbędnej pomocy doręcza lub przekazuje drogą elektroniczną właściwy organ Policji lub policjant działający z upoważnienia tego organu.
2. Z żądaniem lub wystąpieniem o niezbędną pomoc policjanci zwracają się do osób pełniących funkcje tych organów albo kierowników tych instytucji państwowych, organów administracji publicznej, organizacji społecznych lub przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej udzielenia niezbędnej pomocy, innych przedsiębiorców albo do innych osób upoważnionych do podejmowania decyzji koniecznych do udzielenia żądanej pomocy lub dysponującymi w danym czasie możliwościami jej udzielenia, albo do każdej osoby fizycznej;
3. Policjanci mają prawo zwracać się z żądaniem lub wystąpieniem o udzielenie pomocy, jeżeli wykonanie czynności służbowej byłoby bez tej pomocy niemożliwe lub znacznie utrudnione.
4. Policjant, zwracając się z żądaniem lub prośbą o udzielenie pomocy, jest obowiązany przedstawić się, okazać legitymację służbową, jeśli nie występuje w mundurze, podać podstawę prawną żądania lub prośby, określić rodzaj i zakres niezbędnej pomocy, wskazać policjanta korzystającego z pomocy oraz pouczyć osobę, do której się zwraca, o odpowiedzialności karnej funkcjonariusza publicznego w razie niedopełnienia obowiązku udzielenia pomocy.
5. W przypadku wykonywania niejawnych czynności służbowych policjant uprzedza każdą osobę udzielającą niezbędnej pomocy w ramach tych czynności o obowiązku zachowania w tajemnicy faktu udzielenia pomocy i szczegółów z tym związanych oraz o odpowiedzialności karnej w razie nieuprawnionego ujawnienia informacji niejawnych.

6. Policjant, który skorzystał z niezbędnej pomocy, jest obowiązany wydać w dwóch jednakowych egzemplarzach pokwitowanie na użyzione w ramach pomocy rzeczy lub dokumenty, zawierające treść określoną w przepisach prawnych.
7. O zakończeniu czynności służbowych skorzystania z niezbędnej pomocy, jej zakresie i rodzaju oraz o osobie udzielającej pomocy policjant składa bezpośrednio przełożonemu raport zawierający informację o wystąpieniu z żądaniem udzielenia takiej pomocy lub o zwróceniu się o udzielenie niezbędnej pomocy.
8. Zwrot rzeczy lub dokumentu odbywa się protokolarnie w terminie i miejscu uzgodnionym z właścicielem, przy czym w razie wykonania czynności służbowych przed uzgodnionym terminem albo ustania potrzeby korzystania z rzeczy lub dokumentu należy je niezwłocznie zwrócić właścicielowi, a jeżeli w pokwitowaniu nie określono terminu zwrotu rzeczy lub dokumentu oraz w sytuacji, o której mowa w ust. 4, policjant zwraca użyzoną rzecz lub użyzony dokument niezwłocznie po wykonaniu czynności służbowych albo po ustaniu potrzeby dalszego korzystania z tej rzeczy lub tego dokumentu.
9. Protokół zwrotu rzeczy lub dokumentu powinien zawierać treść określoną w przepisach prawnych regulujących to zagadnienie.

W trybie nadzwyczajnym:

1. Żądanie lub wystąpienie o udzielenie niezbędnej pomocy może być zgłoszone ustnie przez każdego policjanta, który potrzebuje niezbędnej pomocy od instytucji, organów oraz jednostek lub organizacji określonych prawnie, osobom pełniącym funkcje kierowników lub członków zarządu w tych przedsiębiorstwach lub organizacjach albo innym osobom upoważnionym do podejmowania decyzji koniecznych do udzielenia pomocy lub dysponujących w danym czasie możliwościami jej udzielenia albo osobom fizycznym:
 - 1) **w sytuacjach niecierpiących zwłoki**, w szczególności w przypadku wykonywania przez policjanta czynności służbowych w celu ratowania życia, zdrowia lub wolności człowieka albo ochrony mienia oraz w trakcie pościgu za sprawcą czynu zabronionego pod groźbą kary;
 - 2) **przy wykonywaniu czynności służbowej na pisemne polecenie sądu, prokuratora lub organu administracji publicznej;**
 - 3) **w sytuacji wystąpienia nagłego wypadku.**
2. W sytuacji zaistnienia potrzeby udzielenia niezbędnej pomocy w nagłym wypadku policjant ma prawo zwrócić się do każdej osoby o udzielenie doraźnej pomocy w ramach obowiązujących przepisów prawa.
3. Policjant, zgłaszając ustnie żądanie lub wystąpienie udzielenia niezbędnej pomocy, informuje osobę, do której zgłasza żądanie, o działaniu w sytuacji niecierpiącej zwłoki albo na polecenie sądu, prokuratora lub organu administracji publicznej oraz przekazuje tej osobie informacje określone w pkt 3 trybu zwyczajnego, po czym żądanie takie lub wystąpienie dotyczące udzielenia niezbędnej pomocy doręcza lub przekazuje drogą elektroniczną właściwy organ Policji lub policjant działający z upoważnienia tego organu.
4. W przypadku wykonywania niejawnych czynności służbowych policjant uprzedza każdą osobę udzielającą niezbędnej pomocy w ramach tych czynności o obowiązku zachowania w tajemnicy faktu udzielenia pomocy i szczegółów z tym związanych oraz o odpowiedzialności karnej w razie nieuprawnionego ujawnienia informacji niejawnych.
5. Policjant, który skorzystał z niezbędnej pomocy, jest obowiązany wydać w dwóch jednakowych egzemplarzach pokwitowanie na użyzione w ramach pomocy rzeczy lub dokumenty, zawierające treść określoną w przepisach prawnych.
6. W przypadkach uzasadnionych koniecznością niezwłocznego działania, w szczególności w celu ratowania życia, zdrowia ludzkiego lub mienia albo prowadzenia pościgu za sprawcą

czynu zabronionego pod groźbą kary, policjant może odstąpić od wydania pisemnego pokwitowania i ustnie poinformować właściciela, posiadacza użyzionej rzeczy lub użyzonego dokumentu o danych określonych w przepisach prawnych regulujących to zagadnienie.

7. O zakończeniu czynności służbowych skorzystania z niezbędnej pomocy, jej zakresie i rodzaju oraz o osobie udzielającej pomocy policjant składa bezpośrednio przełożonemu raport zawierający informację o wystąpieniu z żądaniem udzielenia takiej pomocy lub o zwróceniu się o udzielenie niezbędnej pomocy.
8. Zwrot rzeczy lub dokumentu odbywa się protokolarnie w terminie i miejscu uzgodnionym z właścicielem, przy czym w razie wykonania czynności służbowych przed uzgodnionym terminem albo ustania potrzeby korzystania z rzeczy lub dokumentu, należy je niezwłocznie zwrócić właścicielowi, a jeżeli w pokwitowaniu nie określono terminu zwrotu rzeczy lub dokumentu oraz w sytuacji, o której mowa w pkt 6 trybu nadzwyczajnego, policjant zwraca użyzoną rzecz lub użyzony dokument niezwłocznie po wykonaniu czynności służbowych albo po ustaniu potrzeby dalszego korzystania z tej rzeczy lub tego dokumentu.
9. Protokół zwrotu rzeczy lub dokumentu powinien zawierać treść określoną w przepisach prawnych regulujących to zagadnienie.

Podobny charakter do uprawnienia korzystania przez policjantów z niezbędnej pomocy prawnie określonych podmiotów ma **prawo policjantów do korzystania z pomocy osoby przybranej lub przywołanej oraz prawo do zwracania się w formie pisemnej lub ustnej do osób posiadających wiedzę specjalistyczną o udzielenie pomocy** w wykonaniu czynności służbowych, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 3a, 3b, 5 i 5a ustawy o Policji. Dodatkowo przepisy prawne przewidują możliwość **uzyskania pomocy w realizacji czynności służbowych od innych policjantów.**

Reasumując, należy stwierdzić, że występowanie w przepisach prawnych wielu form uzyskania przez policjantów pomocy i wsparcia od prawnie określonych podmiotów lub innych policjantów zwiększa ich pewność działania, możliwości efektywniejszego pełnienia służby i współdziałanie ze społeczeństwem.

Literatura:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2016 r. poz. 1782, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 1137).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1749, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2017 r. poz. 128).

Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1868, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628, z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz. U. poz. 1102).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (Dz. U. poz. 1565).

Zarządzenie nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta” (Dz. Urz. KGP z 2004 r. Nr 1, poz. 3).

Zarządzenie nr 1173 Komendanta Głównego Policji z dnia 10 listopada 2004 r. w sprawie organizacji służby dyżurnej w jednostkach organizacyjnych Policji (Dz. Urz. KGP z 2013 r. poz. 73).

Zarządzenie nr 768 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 sierpnia 2007 r. w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym (Dz. Urz. KGP Nr 15, poz. 119, z późn. zm.).

Zarządzenie nr 360 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 marca 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania przez policjantów konwojów i doprowadzeń (Dz. Urz. KGP Nr 6, poz. 29, z późn. zm.).

Uniwersalny słownik języka polskiego, pod red. S. Dubisza, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003.

Kodeks postępowania karnego. Komentarz, pod red. D. Świeckiego, LexisNexis, Warszawa 2013.

Wyrok SN z 20 stycznia 1972 r. Rw1475/71, OSNKW 1972, nr 5, poz. 92.